

Предик А. (2022) Формувальне оцінювання як ключовий чинник якісної освіти в НУШ. Матеріали VI Усеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції: «Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти»: збірник наукових статей / За заг. ред. Г. Л. Єфремової. Суми, 440с. С.156-159.

Предик Аліна Анатоліївна

*Доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти,
Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кандидат педагогічних наук
м. Чернівці*

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В НУШ

***Анотація.** В статті розкриваються особливості формувального оцінювання в умовах Нової української школи; аналізуються функції, завдання, методи та техніки формувального оцінювання молодших школярів.*

***Ключові слова:** контроль, оцінювання, формувальне оцінювання, методи формувального оцінювання, техніки оцінювання.*

У сучасній школі відбуваються помітні трансформаційні зміни усієї сукупності взаємовідносин між учасниками освітнього процесу, що суттєво впливають на створення нових умов освіти, зокрема на модернізацію змісту, методик і засобів контролю та оцінювання результатів навчання в умовах Нової української школи.

Дана проблема вивчалася на різних етапах, так загальні науково-методичні та педагогічні засади формувального оцінювання знаходимо в працях таких науковців: Т.Береговської В. Вембер, Л. Гапон, І. Логвиної, О. Локшиної, О. Онопрієнко, О. Підгорної, Л. Рождественської, А. Степанової-Камиш та інших. Особливу увагу привертають публікації, у яких представлено роль формувального оцінювання для відстеження розвитку компетентностей школярів у процесі навчання окремих шкільних предметів: О.Барни, Н.Морзе

(інформатика), О. Пометун, Т. Ремех (історія та громадянська освіта), Д.Засєкіна (фізика); В. Уліщенко (українська літ.) та інші.

Нововведення у нормативному забезпеченні початкової школи налаштовують на необхідність відмовитися від авторитарності, натомість звернутися до педагогіки співробітництва, в якій учень буде не просто діяльним учасником, а візьме на себе частину відповідальності за своє навчання. Таким чином, навчальна діяльність, зокрема, такий її складник, як контрольно-оцінювальна діяльність – стає полісуб'єктною, оскільки до неї долучаються і вчителі, і школярі.

Контроль і оцінювання в умовах компетентнісного підходу спрямовуються на визначення реального стану навчальних досягнень, які мають комплексне вираження, отже, являють собою множинність об'єктів оцінювання. Основні положення, якими мають керуватися вчителі початкової школи це методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти від 13.07.2021 року (№813).

Проаналізувавши науково-педагогічну літературу можемо констатувати, що оцінювання навчальних досягнень учнів є невід'ємною складовою освітнього процесу. Адже, оцінювання – це процес встановлення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом предмета відповідно до вимог чинних навчальних програм [5]. Даний процес можливий за дотримання відповідних функцій: 1) інформаційної; 2)діагностувальної; 3) прогностичної; 4)коригувальної; 5) розвивальної; 6) виховної; 7)мотиваційної; 8)стимулювальної.

Практика початкового навчання свідчить, що традиційна система контролю та оцінювання навчальних досягнень все менше відповідає ідеям особистісно-зорієнтованої та діяльнісної педагогіки й не сприяє ефективній реалізації зазначених функцій оцінювання.

На відміну від традиційного, оцінювання по-новому в умовах НУШ, набуває активного застосування сучасними педагогами методики формувального оцінювання як одного із ключових чинників якісної освіти.

В умовах упровадження компетентнісної освіти контроль і оцінювання має стати дієвим механізмом, який забезпечить розвиток конкретного учня, формування його особистих якостей, сприятиме розумінню школярем власного поступу. Реалізація формувального підходу до оцінювання дасть змогу здобути інформацію про реальний стан навчальних досягнень учня, що забезпечить можливість вчасно відреагувати на проблеми в навчанні, прийняти педагогічні рішення для його покращення [3].

Підхід до оцінювання досягнень учнів, який дає можливість виключити негативні моменти в навчанні, сприятиме індивідуалізації освітнього процесу, підвищенню навчальної мотивації й самостійності учнів.

Зміни у змісті освіти означають підбір педагогічного інструментарію в оцінюванні, який сприятиме самоаналізу й формуванню в учнів нових прагнень до саморозвитку, сприйняттю оцінки не як вироку, а як керівництва до дії.

Формувальне оцінювання – це цілеспрямований неперервний процес, під час якого формується культура спільного обговорення у класі, розвиваються навички критичного й творчого мислення, а також формується середовище, яке заохочує учнів аналізувати й запитувати.

Формувальне оцінювання підтримує впевненість учнів у тому, що кожен із них здатен покращити свої результати, оскільки учням наводяться приклади того, що від них очікують. Разом з тим, учитель, спираючись на принципи розумного пристосування і формувального оцінювання створює атмосферу визнання цінності особливостей і можливостей кожного учня, у тому числі це стосується і дітей з особливими освітніми потребами [4].

Відомо, що в тому випадку, коли учні та учитель однаково розуміють цілі та очікувані результати навчання, процес навчання стає більш ефективним. Позитивно налаштований учитель пропонує учневі допомогу у виконанні завдання. Чим більше інформації отримує учитель про те, що учні знають, як міркують, що вчать і як, тим більше має можливостей для корегування процесу. Учні мають розуміти, яких результатів навчання слід досягнути, і у будь-який час встановити, на якому етапі досягнення своїх цілей вони знаходяться, оцінити

точність виконаних дій та операцій, скоригувати, за необхідності, та зрозуміти, коли очікуваного результату досягнуто.

Таким чином, формувальна оцінка – це «зворотній зв'язок» для учнів, який дозволяє їм зрозуміти, яких заходів слід вжити, щоб покращити власні результати. Упроваджуючи формувальне оцінювання в освітній процес Нової української школи вчителю необхідно дотримуватись наступних принципів:

- ✓ постійне забезпечення зворотного зв'язку, надаючи учням коментарі, рекомендації, поради щодо їх діяльності;
- ✓ залучати учнів до активної участі в організації процесу їх власного навчання;
- ✓ зміна вчителем техніки і технології навчання в залежності від зміни результатів навчання учнів;
- ✓ усвідомлення вчителем, що оцінювання тільки за допомогою виставлення деякої кількості балів різко зменшує мотивацію та самооцінку учня;
- ✓ усвідомлення необхідності навчити учнів принципам і способам покращення власних результатів.

Таким чином, можемо констатувати, що формувальне оцінювання пов'язане з такими важливими завданнями, як сприяння впевненості учня у власних силах, надання орієнтирів, корисних порад на певних етапах навчання, сповіщення про складнощі, забезпечення діалогу «учитель – учень», формування стратегії успішного навчання. Реалізація завдань формувального оцінювання можливе при використанні методів та технік формувального оцінювання. Так серед методів виокремлюють:

- Графічні (карти знань, завдання на послідовність, схеми, списки пріоритетів, таблиці).
- Наочні (замітки, оціночні листи, контрольні списки, запитання для обговорення, спостереження учнів, спостереження учителя).
- Текстові, відео, фото (форми, запитання, щоденники).
- Консультації (форми запитання).

Техніки формувального оцінювання це ефективний зворотний зв'язок, який потрібно проводити систематично і на всіх уроках. Зворотній зв'язок на уроці має бути чітким, зрозумілим, своєчасним, відбуватися в атмосфері доброзичливості і взаємоповаги. Науковці (Л.Кабан, О.Пометун, Т.Ремех та ін..) виокремлюють такі техніки формувального оцінювання:

- ✓ Індекс-картки для узагальнення або запитань;
- ✓ Сходинки зростання;
- ✓ Мотиваційні картки;
- ✓ Сигнали рукою;
- ✓ Світлофор;
- ✓ Однохвилинне есе;
- ✓ Вимірювання температури;
- ✓ Чек-листи;
- ✓ Мовні зразки (підказки);
- ✓ Трихвилинна пауза;
- ✓ Дві зірки й побажання (взаємооцінювання);
- ✓ Техніка «тижневий звіт» [4; 5; 6].

Отже, зворотний зв'язок має бути обов'язковим і позитивним. Розглядають ще групові форми оцінювання та вимірювання навчальних результатів за допомогою портфоліо [1].

Навчання й оцінювання – нероздільні процеси. Педагогічне оцінювання є одним із важливих елементів сучасного освітнього процесу. Від правильної організації оцінювання більшою мірою залежить ефективність управління навчальним процесом. Таке оцінювання підтримує впевненість здобувачів освіти у тому, що кожен із них – успішний та особливий, здатний покращити свої результати!

Погоджуємось з думкою Н. Морзе, яка переконує, що «якщо уявити учнів в образі рослин, то зовнішня (підсумкова) оцінка, прийнятна для традиційного навчання, – це процес простого вимірювання їх зросту. Результати вимірювань будуть цікавими для порівняння та аналізу, але вони самі по собі не впливають

на ріст рослин. Формувальне оцінювання, навпаки, схоже на підживлення і полив рослин. Тим самим безпосередньо впливає на їх ріст» [2].

Висновок. Таким чином, здійснення формувального оцінювання орієнтує вчителя на спостереження за навчальним поступом кожного учня. Воно розпочинається з перших днів навчання у школі і триває постійно. Формувальне оцінювання молодших школярів виявляє рівень зацікавленості дітей пізнавальною, навчальною або іншими видами діяльності, допомагає визначити, до якої міри учні мотивовані, зацікавлені окремими формами роботи.

Література:

1. Вілмут Дж. (2007) *Використання портфоліо для навчання та оцінювання : навч. посібн.* / за ред. І. Є.Булах, М. Р. Мруги. К. : Майстер-клас, 48с.
2. Морзе Н. В., Барна О. В., Вембер В. П. (2013) Формувальне оцінювання : від теорії до практики. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах.* № 6. С. 45-57.
3. Полякова О. (2013) Реалізація компетентнісного підходу в оцінювальній діяльності вчителя початкових класів. *Рідна школа.* № 11. С. 69-72.
4. Пометун О. І., Ремех Т. О. (2019) Формувальне оцінювання у навчанні історії та громадянської освіти в контексті нової української школи. *Український педагогічний журнал.* № 1. С. 86–97.
5. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти від 13 липня 2021 року №813. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
6. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі / упорядник Л.Кабан. *Електронне наукове фахове видання «Народна освіта»* (2017). <https://repository.kristti.com.ua/handle/eiraise/992>